

VANTAAN KÄRÄJÄOIKEUS
Laamanni Timo Heikkinen

Lausunto
19.3.2018

Lakivaliokunnalle

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE EU:N YLEISTÄ TIETOSUOJA-ASETUSTA
TÄYDENTÄVÄKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI – HE 9/2018 VP**

Lausunnosta yleisesti

Lakivaliokunta on pyytänyt Vantaan kärjäoikeudelta lausuntoa erityisesti seuraamusjärjestelmästä, josta Vantaan kärjäoikeus on lausuntonsa antanutkin. Lausunnon on valmistellut kärjätuomari Antti Vuorenmaa.

Seuraamusjärjestelmä

Ehdotetussa laissa on 4 luvun 21 §:ssä säädetty oikeudesta saattaa asia tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi, mikäli henkilö katsoo henkilötietojensa käsittelyssä loukatun sitä koskevaa lainsäädäntöä. Yleistä laillisuusvalvontaa muistuttava menettely tulee olemaan käytännössä pääasiallinen tapa reagoida niissäkin tapauksissa, joissa ei tule kyseeseen hallinnollinen seuraamusmaksu ja se mahdollistaa rikosoikeudellista menettelyä tehokkaamman tavan puuttua erilaisiin virheellisiin menettelyihin sekä edesauttaa oikeiden käytäntöjen muodostumista.

Uhkasakon määräämismahdollisuus vielä tehostaa valtuutetun puuttumismahdollisuuksia. Vantaan kärjäoikeus pitää hyvänä, että ehdotetun lain 22 § 2 momentissa on huomioitu itsekriminointisuoja.

Yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi tulevat seuraamukset liittyvät ehdotettuihin muutoksiin rikoslain 38 luvun pykälissä.

Vantaan kärjäoikeus toteaa, että henkilörekisteririkossäännöksen korvaavan tietosuojarikosta koskevan säännöksen tekijäpiiri on kuvattu ehdotetussa säännöksessä hieman vaikeaselkoisesti: ”muutoin kuin Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) tarkoitettuna rekisterinpitäjänä tai henkilötietojen käsittelijänä”.

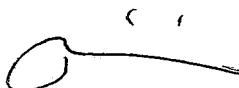
Ehdotetun tietosuojalain 25 §:ssä säädetään hallinnollisesta seuraamusmaksusta. Pääsääntöisesti lain ja asetuksen vastainen menettelyn seuraamus tulisi määrättäväksi hallinnollisena seuraamusmaksuna rikosoikeudellisen seuraamuksen sijasta. Tietosuojarikosta koskevien perusteluiden mukaan rikossäännös on tarkoitettu tulemaan kyseeseen vain sellaisissa tilanteissa, joissa ei voi määrätä hallinnollista seuraamusmaksua, mikä siten olisi ainoa seuraamus rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän lainvastaisesta menettelystä.

Ehdotetun tietosuojalain 25 § 2 momentin mukaan hallinnollista seuraamusmaksua ei voi määrätä viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle. Perusteluissa on todettu, että vastuu toteutuu rikosoikeudellisena virkavastuuna, kurinpidollisena virkavastuuna sekä vahingonkorvausvastuuna, ja virkamiesten toimintaa valvovat eduskunnan oikeusasiamies ja oikeuskansleri. Perusteluissa ja laissa ei ole selkeästi ilmaistu, mikä on yksittäisen virkamiehen vastuu hänen käsitellessään henkilötietoja. Lienee tarkoitettu, että hänenkin vastuunsa määräytyy virkavastuuna.

Rangaistavan menettelyn piiri on kuvattu säännöksessä viittaamalla yleiseen tietosuoja-asetukseen, tietosuojalakiin, henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin sekä henkilötietojen käsittelyä koskevaan muuhun lakiin. Säännöksen mukaan rangaistavaa olisi mainittujen säädösten henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuutta, luovuttamista tai siirtämistä koskevien säännösten vastainen menettely niin, että teko loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai aiheuttaa hänelle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa.

Rangaistavan menettelyn määrittely on siten varsin avoin eikä rikoslain ehdotetun säännöksen perusteella ole todettavissa yksiselitteisesti, minkä yksittäisten säännösten vastainen menettely olisi rangaistavaa. Ehdotetun tietosuojalain 26 §:ssä on niin ikään pelkkä viittaus muun ohella rikoslain ehdotettuun tietosuojarikossäännökseen. Viittauksessakaan ei yksilöidä, mitä tietosuojalain tai yleisen tietosuoja-asetuksen artikloja tietosuojarikos koskisi. Myöskään ehdotetun lain perusteluista se ei ilmene.

Säännöksen avoimuuden merkitys korostuu sen vuoksi, että ehdotettu tietosuojalaki on ainoastaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täsmentävä ja täydentävä. Rangaistava menettely määrittyisi siten lähtökohtaisesti EU:n asetusten artiklojen ja niiden alakohtien vastaisesta menettelystä. Sääntely ei sen vuoksi Vantaan käräjäoikeuden näkemyksen mukaan ole tyydyttävä rikossääntelyn täsmällisyysvaatimuksen näkökulmasta.

Laamanni

Timo Heikkinen